

Briksel'den Mektup

D i d e m C r o s b y

Bilim Kariyerine Nasıl Son Verilir?

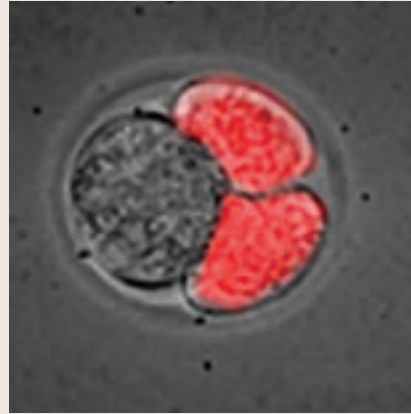
'Ona güvendim, hatam burada' diyordu geçtiğimiz ay yaptığımız açıklamada. Missouri-Columbia Üniversitesi profesörü Michael Roberts açıklamasında, ünlü Science dergisinde yayımlanan makalelerini geri çektiğini duyuruyordu. Makaleyi geri çekseler de makalede yer alan herşeyin çarpıtılmış ve yanlış olmadığını da vurguluyordu. "Yayımlanmadan önce çalışmaya daha eleştirel gözle bakmamam aptallıktı. Deb, benim gözetiminde araştırmanın liderliğini yürütüyordu. Olanların sorumluluğunu üstüme alıyorum. Hepsini benim laboratuvarımda gerçekleştirdi." Roberts'ın bahsettiği kişinin, Deb'in ise yerinde yeller esiyordu. Dr Kaushnik Deb, makalelerinde yer alan görüntülerle oynadığı kuşkularının öne atılmasının hemen ardından kayıplara karışmıştı. Sanki yer yarılmış içine girmişti. Eşini bile arkasında bırakmıştı. Büyük olasılıkla memleketi olan Hindistan'a kaçtığından kuşulanılıyordu. Aniden ortadan kaybolmasına ekip arkadaşları şaşmadıklarını söylüyorlar.

Üniversite'nin araştırmada yolsuzluk olup olmadığını inceleyen kurulu, geçtiğimiz ay soruşturmasını tamamladı. Buna göre Deb, çalışmadan elde edilen sıçan embriyo görüntüleriyle oynamıştı; hemen her bilgisayarda bulunabilecek yazılımları kullanarak görüntüleri kasıtlı olarak, kendi savunduğu görüşleri desteklemek üzere değiştirmişti. Kurul, makalede yer alan belli embriyo görüntülerinin değiştirilip farklı görüntülermiş gibi makalede yinelenildiğini buldu. Deb'in yanısıra yayına imzalarını atan Roberts ve diğer iki araştırmacı, Mayandi Sivaguru ile H.Y. Yong ise aklandı. Kurul bu üç kişinin yolsuzlukta paylarının olmadığı kararına vardı. Deb'in bilimsel alanda mesleğini sürdürmesi, özellikle ABD'de herhangi bir çalışma için ödenek bulması, bundan böyle olası bile değil. Herhangi bilimsel bir yayına makale teslim etse bile, adının geçtiği her yayının en ince ayrıntısına kadar, büyük bir kuşkuyla değerlendirileceği de kesin.

Deb, bilim alanındaki kariyerine verdiği yılların emeğini bir nebze de fırlatıp atmanın ötesinde, uzun süredir beraber çalıştığı arkadaşlarının da kariyerlerini ve dünya çapında inandırıcılıklarını tehlikeye atmıştı. Soruşturma sonuçlandıktan sonra memleketi Kore'ye dönen Yong, orada akademik bir pozisyon bulmakta zorluk çekti. Laboratuvardan söz konusu çalışmayla ilgisi olmayan diğer

araştırmacılar başka pozisyonlar kabul edip ayrıldılar. Ekibi bir anda dağılan Roberts, kendi itibarının da etkilenğinden kuşulanıyor. En azından kendisinin sorumlu olduğu laboratuvardan çıkacak yayınların çok daha yoğun olarak inceleneceğini söylüyor.

Makaleleri 2006'nın Şubat ayında Science dergisinde yayımlandığında üzerine büyük ilgi çekmişti. Makale, döllemiş yumurta ikiye bölündüğünde bu iki hücrede asimetri bulunduğuna, dolayısıyla henüz bu en erken aşamada farklı yönde gelişmeye başladıklarına dair kanıt sunuyordu. Hücrelerin daha bu aşamada, ileride plasentaya mı yoksa fetüse mi gelişeceğini belli olduğunu iddia ediyordu. Bunu, yayımladıkları embriyo görüntülerinde gözlemek mümkündür. Bu çok önemli bir buluş olabilirdi. Eğer ekibin iddiaları doğruysa embriyoların gelişimi hakkındaki bilgimiz yeni bir açılım kazanacak ve büyük olasılıkla da embriyolardan kök hücrelerin üretilme yöntemlerini etkileyebilecekti.

Oysa çalışma Science dergisinde belirmeden bir kaç ay önce Alman Max-Planck Enstitüsü'nden Solver, Hiiragi ve ekibi hücrelerdeki asimetrisinin embriyonun gelişiminin çok daha ileri aşamasında, yaklaşık 70-100 hücreye eriştiği aşamada gözlemlendiğine dair kanıt bulmuşlardı. Ayrıca yıllar süren çok sayıda çalışma da, Deb ve ekibinin iddia ettiğinin aksine, bu farklılaşmanın daha ileri aşamada gerçekleştiğini doğruluyordu. Acaba Deb'in yer aldığı ekip yıllardır süregelen çalışmaların geçersizliğini mi kanıtlıyordu? Deb'in içinde bulunduğu ekibin yayımladığı sonuçlar öylesine şaşırtıcıydı ki, kuşkuları üzerine çekmekle kalmadı, alanda uzman pek çok kişiyi makaleyi dikkatle incelemeye yöneltti.

Makale basıldıktan yaklaşık bir ay sonra Science dergisinin başeditörüne alanın uzmanlarından mektuplar yağmaya başladı. Ne de olsa makale bu derginin belirlediği kişilerce, sistemli bir değerlendirme aşamasından geçmiş, bilimsel geçerliği kabul edildikten sonra yine bu dergi tarafından yayımlanmıştı. Uzmanlar mektuplarında, makalede yer alan bazı rakamların farklı olduğu iddia edilen deneylerde yinelenildiğine dair açık bulgu elde ettiklerini ifade ediyorlardı. Dahası sıçan embriyoları üzerinde deneyim sahibi herhangi bir embriyologun bu yinelemeyi kolaylıkla fark edebileceğini vurguluyorlardı. Derginin makaleleri nasıl değerlendirdiği, ve bunun etkin olup olmadığı sorgulanıyordu bir bakıma. Böylesine prestijli bir bilimsel derginin yayın değerlendirme yöntemlerinin sorgulanması, sorunu Roberts ve ekibinin çalışmasının ötesine taşıyordu. Ya elektronik olarak değiştirildiği anlaşılmayan görüntülere dayalı makaleler diğerleri tarafından kaynak olarak kullanılıyorsa? Bilimsel yayınların güvenilirliği kuşku götürülebilir mi?

Science, Nature gibi bilimsel pek çok dergi özellikle son yıllarda yayımladıkları makalelerde yer alan görüntüleri yakından inceledi. Ancak günümüzün çok yaygın kullanılan yazılımları, fotoğraflarda elektronik değişiklikler yapmayı kolaylaştırdığı gibi, bunu öylesine detaylı yapmaya olanak sağladı ki, değiştirilmemiş görüntülerle değiştirilmeyenleri birbirinden ayırtetmek neredeyse olanaksız hale geldi. Neyse ki bu tür durumlara sık sık rastlanmıyor. Sözcüğü Science dergisi her yıl 950 bilimsel makale yayımlıyor. Dergi bu 950 makaleden ortalama 3-4'ünün geri çekildiğini duyuruyor. Bunlardan da yalnızca bir tanesinin geri çekilme gerekçesi dolandırıcılığa bağlı.

Hemen hepimiz bir fotoğrafı alıp bıyığı olmayana bıyık, gözlüğü olmayana gözlük çizip eğlenmişizdir. Ancak Deb'in sıçan embriyo görüntüleriyle oynaması eğlence kaynağı olmaktan çok sahtekarlık olarak sınıflandırılıyor. Neredeyse bir yıl süren soruşturmanın sonucunda yaptığının ortaya çıkması bilim kariyerinin de sonu oldu. Herhangi bir meslekte olduğu gibi bilimsel çalışmayı meslek edinmiş kişiler arasında çok dürüst olanlarına rastlandığı gibi sahtekarlık yapanlarına da rastlamak mümkün. Ne de olsa onlar da insan.